

Fisy teknika sy
toro-lalana

Ny fiompihana akoho gasy nohatsaraina

Ny fiompiana akoho gasy nohatsaraina

FAMPAHAFANTARANA ANKAPOBENY

Ara-tantara dia avy amin'ny fitambaran'ny akoho aziatika sy europeana no nivoahan'ny "akoho gasy" na ny "poulet de race locale". Manana ny lanjany manokana eo amin'ny fiompiana nentim-paharazana ny fiompiana akoho satria raha ny akoho amam-borona mitambatra no jerena amin'ny an-kapobeny dia ny akoho gasy no betsaka indrindra eto Madagasikara.

Karazany	Akoho gasy	Vorotsiloza	Gana	Gisa
Salan'isa	80,20%	2,50%	12%	5,30%

Mazava ho azy fa tsy nampianarina niompy ny ankamaroan'ny mpiompy akoho gasy kanefa raha tiana hatao loharanom-bola sy ho fihariana maharitra ny fivarotana akoho : zanany, vantasy, reny akoho, lahin'akoho na koa ny atody akoho dia azo atao ny:

- mampitombo ny vokatra ho tsaratsara kokoa;
- manafaingana ny famokarana;
- mitsinjo ny mba tsy hanova ny tsiro izay mampalaza ny henan'akoho.

Fantatra fa tsy mora andairan'ny aretina ny akoho gasy saingy mety ho voan'ny aretina rehetra izay mpahazo ny akoho amam-borona izy raha tsy misy ny asa fisorohana ataon'ny mpiompy mialoha izay miantoka ny famokarana maharitra.

1 - NY TOERANA FIOMPIANA

Amin'ny ankapobeny ny toerana fiompiana akoho dia mila toerana :

- Lavitry ny tabataba;
- Misy rano fisotro mandava-taona;
- Amin'ny toerana marin-drano, maina ary ahitana zava-maniry sy bozaka;
- Atao manatrika ny fizotry ny rivotra amin'ny fotoana maina ny halavan'ny trano.

2 - NY TRANO

Ny tranon'akoho dia ezahina mba hipetraka amina toerana mora fafàna na sasàna satria tsy maintsy misy foana fotoana liana an'izany. Tsara raha mampiasa fitaovana sy kojakoja misy eo an-toerana mba tsy ho lafo loatra ny saran'ny fanamboarana ny tranon'akoho. Azo atao noho izany ny manao rindrina vita amin'ny tany mafy na rotsi-peta, volo norandranina, hazo ets.; tafo vita amin'ny bozaka na ravim-pontsy na koa zavamaniry hafa misy eo an-toerana. Tsara raha fefena amin'ny alalan'ny "grillage" (karakara vy) na hazo (grevillia) na volo (bararata) ny trano mba ahafahan'ny akoho mikarenjy. Azo atao koa ny mampiasa izay fitaovana hafa azo hanoloana an'io fefy ka misy eo an-toerana.

Maro ireo zava-tsoa azo avy amin'ny fanamboarana tranon'akoho:

- Maro ny biby fiovaovan'ny toetr'andro (rivotra, orana, masoandro);
- Misakana ny fidiran'ny biby fahavalon'ny akoho sy ny mpitondra aretina;
- Misakana ny fahaverezana sy mampihena ny fahafatesana eo amin'ny akoho latsaky ny telo volana;
- Manamora ny asan'ny mpiasa sy ny fandraofana sy ny fanangan-jezika sy ny loto isan-karazany;
- Manamora ny fanaraha-maso ny fanisana ny isan'ny akoho.

Tokony ahitana efitra telo ny trano natokana ho an'ny akoho gasy arakaraka ny taonany:

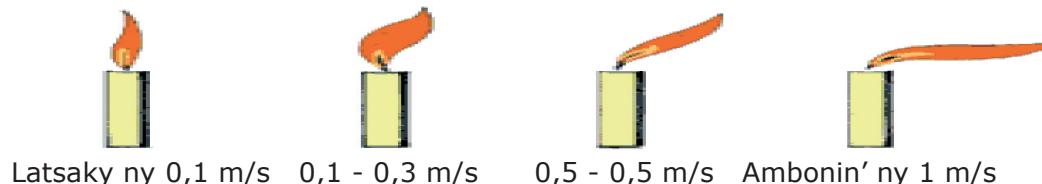
- Efitra fanabeazana ho an'ny zanak'akoho (poussinière) latsaka ny telo volana: 30 ka hatramin'ny 40 akoho /m²;
- Efitra ho an'ny vantotr'akoho (poulette) mihoatra ny telo volana: Mila 12 ka hatramin'ny 20 akoho/m²;
- Efitra ho an'ny akoho manatody sy mikotrika sy ny lahin'akoho (20 herinandro no mihoatra): 5 ka hatramin'ny 6 akoho /m²

Fanamarihana : sexe ration : Akoho lahy 1 ho an'ny Reny akoho 5 .

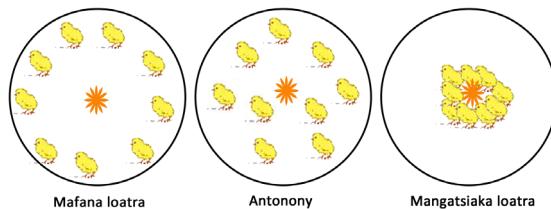
Ny fiompana akoho gasy nohatsaraina

2 - 1 Ny filana rivotra eo amin'ny akoho : Tokony hitovy, tsy miovaova ny fizotry ny rivotra. Eo amin'ny 0,1m/s no antonony. Rehefa miakatra ny hafanana dia tokony ampitomboana 0,5m/s ny rivotra. Ny fanokafana ny varavaran-kely no fomba anaovana izany.

Fomba fandrefesana ny rivotra :

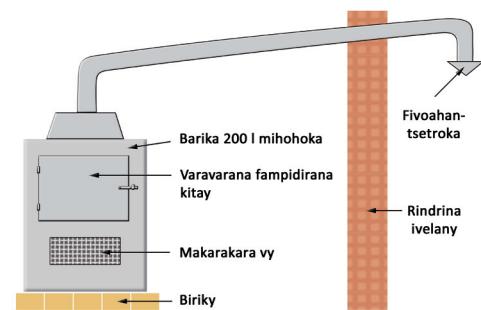
2 - 2 Ny hafanana : Asiana fitsapana hafanana na «thermomètre» ao anatin'ny tranon'akoho mba ahafahana manara-maso ny hafanana. Ajanona eo amin'ny 33°C - 35°C ny hafanana mandritry ny herinandro voalohany. Ahena 2°C hatramin'ny herinandro faha-dimy. Ajanona 24°C ny hafanana aorian'izay. Tandremana anefa fa tsy mety ny fiovana 4°C ao anatin'ny 24 ora.

Ho an'ny akohokely dia tandremana mba ho mafana sy maina mandrakariva ny zanak'akoho. 35°C ny hafanana ao amin'ny trano fanabeazana (poussinière). Mila hafanaina 12 ora mialoha ny fampidirana ny zanak'akoho ao amin'ny trano.

Ny fitaovalam-pamanana : Azo atao ny mampiasa jiro manafana (lampe chauffante na ampoule) izay mandeha amin'ny herin'aratra ary ahantona 60 sm miala amin'ny tany ary ampiakarina tsikelikely ambara-pahalehibe ny akoho.

Azo atao ihany koa ny mampiasa kitay, na arina na taim-bakona izay dorana amin'ny fatana vita amin'ny barika mihohoka toy ny hita amin'ny sary etsy ankilany. Mila fitandremana bebe kokoa anefa ny amin'ny fikirakirana ny afo sy ny pitik'afo.

3 - NY AO ANATIN'NY TRANONY

3 - 1 Ny fanambaniny : Mora sasàna na soloina. Vita simenitra na tany voadama, hazo na volo tsy atao makarakara.

3 - 2 Ny varavaran-kely : Tsara ny manisy lamba tsy lena fotsy na plastika (tantera-pahazavana) sy karakara vy mba hanakanana ny rivotra mahery raha ilaina, kanefa tsy manakana ny hazavana.

3 - 3 Ny hazo fiteroteronana (Perchoir) : Vita amin'ny hazo misy rirany na volo, 15 – 20 sm isaky ny akoho ny refiny. Apetra ka manara-drindrina ary miala 25 sm amin'ny rindrina ary 1 m ny haavony. Tsara asiana fafana hilatsahan'ny tain'akoho eo amin'ny 20 sm ambanin'ny fiteroteronana. Ary eo ambaniny no asiana ny akany fanatodizany. Ny sary etsy ambony mampiseho izany.

3 - 4 Ny lafika :

- Lafika mololo, bozaka maina na taim-bakona malefaka no ampiasaina,
- Atao 8 - 10 sm ny hateviny,
- Soloina isaky ny 3 herinandro ho an'ny zanak'akoho ary isaky ny herinandro ho an'ny vantony sy ny lehibe.

4 - FITANTANANA NY FIOMPIANA

4 - 1 Ny tavy fihinanana (Mangeoire) sy ny tavy fisotroana (Abreuvoir) :

- Vita amin'ny fitaovana azo sasàna isan'andro ny fitaovam-pihinanana sy fisotroana.
- Atao tsara toerana mba tsy ho very ny sakafy sy ny rano.
- Kendrena tsara ny haavony sy ny halalin'ny fitaovana mba hifanaraka amin'ny haavon'ny tranom-barin'akoho (Takorobabony).
- Atao malalaka ny fisotroan-drano mba tsy hifanosehany. Mba hialàana amin'ny mety hisian'ny otrik'aretina isan-karazany dia soloina matetika

Ny fiompana akoho gasy nohatsaraina

ny rano fisotro ary rano madio no ampiasaina amin'izany. Tsy azo atao ny manampy rano anaty tavy fisotroana satria mety efa misy mikraoba mivelona ao anaty ambi-drano.

4 - 2 Ny sakafao azo omena

Matetika dia katsaka voany no itaizàna ny Akoho gasy. Marihina anefa fa tena manampy ny akoho eo amin'ny fanoherana ny aretina ny fampiasana sakafao ara-dàlana (tsara sy sahaza). Tena iankinan'ny fitomboany haingana izany.

Ireto avy ny karazana hery tokony ho hita amin'ny sakafao omena ny Akoho gasy:

- Sakafao misy proteina (hery fanorenana) : Faikan-tsozaha (tourteaux de soja), vovoka trondro, faikam-boanjo (tourteaux d'arachide), vovon-dra.
- Sakafao be hery : vary akotry, vary fotsy, katsaka, apombo malemim-bary, mangahazo.
- akafo be vitaminina sy mineraly : vovon-taolana, akorandriaka, vovon-trondro, vitaminina (CMV : Concentré de Vitamines et Minéraux).

Raha latsaky ny 100-200 ny isan'ny akoho ompiana dia tsara ny mividy provandy.

Fomba fanomezana vatomely na fasika vaventy (an-dranomamy).

Ezahina ny manome fasika madinika na somary vaventy arakaraka ny taonan'ny Akoho mba ho fanampiana azy eo amin'ny fandevona-kanina. Fasika fahita eny amoron-dranomamy no ampiasaina mba hanamora ny fifidianan'ny Akoho izay refy sahaza ho azy.

Fomba fanao raha manova sokajin-tsakafao sy fangaron-tsakafao.

Tsy azo ovaina tampoka ny sakafao fa atao miandalana raha toa ka provandy no omena ny Akoho gasy mba tsy ho tampoka loatra ny fiovan'ny endriky ny sakafao.

Rano

Rano fisotro madio mandrakariva no omena ny akoho mandritra ny fiompiana azy, ary atao tsy tapaka rano ao anaty tranon'akoho. Soloina matetika ny rano anaty tavy fisotroana mba tsy hisian'ny mikraoba miforona. Fadiana noho izany ny manampy rano.

5 - FAHASALAMANA

5 - 1 Fiarovana

Ny fahadiovana no tena fiarovana lehibe indrindra.

- Atao ny fanadiovana tanteraka rehefa mifarana ny famokarana.
- Esorina ny lafika sy ny fitaovana rehetra.
- Fafana ny jofo sy ny loto miraikitra.
- Sasàna rano mahamay na misy eau de javel ny trano sy ny fitaovana rehetra.
- Asiana fanafody famonoana bibikely sy poizim-boalavo.
- Apetraka tsy ampiasaina mandritry ny 15 andro ny efitra (vide sanitaire).
- Tsara ny mampiasa fanafody fandomana tongotra «pédiluve» eo am-baravarana fidirana. Kendrena mba tsy hisy olona hafa miditra ankoatry ny mpikarakara ao mandritra ny fanadiovana.

Fanamarihana : Tsara raha toerana samy hafa no hividianana ny reny akoho sy ny lahin'akoho atao fangalàna taranaka mba hialana amin'ny fandozana (consanguinité).

5- 2 Vaksiny

Omena vitaminina ny akoho mandritra ny telo andro : iray andro mialoha ny fanaovana vaksiny, ny andron'ny fanaovana vaksiny ary iray andro aoriania ny fanaovana vaksiny. Ny andro anomezana ny vaksiny dia esorina adiny iray mialoha ny fisotroana rano mba hangetaheta tsara ny akoho. Adiny roa aorian'ny nanomezana ny vaksiny dia esorina ny fisotroana rano misy vakisiny fa mivadika ho poizina ho an'ny akoho izany.

Fanamarihana: Ny rano ampiasaina afangaro amin'ny vaksiny dia rano tsy voadio na misy fanafody fahadiovan-drano. Noho izany, tsy azo atao ny mampiasa rano JIRAMA na rano nodiovina tamin'ny Sûr'eau (misy Hypochlorite de sodium na Eau de javel).

Ny fiompiana akoho gasy nohatsaraina

5 - 3 Ny aretina

- **Maladie de marek** : Aretina avy amin'ny virisy. Mahavoa ny akoho kely. Mihamahia, mandringa ary mety ho tsy hahita ny akoho.
- **New castle "pseudo peste aviaire"** : Misy fanaviana ny akoho, tsy mahinan-kanina, te hisotro rano matetika ary mitsangana ny volony.
- **Gumboro** : Aretina mameley ny akoho 3-6 herinandro. Marary kibo ny akoho. Tsy mahinan-kanina, tsy mitombo ary mety ho faty.
- **Bonchite infectieuse** : Mikohaka, sahirana ny fiaainany ary mety hisy fivontosana amin'ny fivavian'ny akoho. Mety ho miova ny atodiny ary mety ho tara ny fanatodizany.
- **Variole aviaire** : Misy fivontosana mipoitra amin'ny lohan'ny akoho, tsy mahinan-kanina ary maty tampoka.
- **Choléra** : Tsy miaina tsara ny akoho, mikohaka sy mievina, mivalana ary miloko mavo, na maintso ny fivalanany. Tsy mahahetsika ny elany sy ny tongony. Mety ho mihamatroka ny sangany ary mivonto ny masonry.
- **Grippe aviaire** : Avy amin'ny virisy H5N1. Vetivety dia maty ny akoho (1 na 2 andro aorian).
- **Kankana** : Ny **coccidies** dia kankana madinika kely manakana ny fitombon'ny akohokely na mety mitarika fahafatesana aza. Taimbodiana ny akohokely tratran'io kankana io. Ny akoho mbola kely no ilaina omena ny ody kankana «anticoccidien». Ny ody kankana hafa kosa dia manomboka eo amin'ny faha 4 -5 volana ary averina isaky ny 2 volana.

6 - FITANANA AN-TSORATRA

Ny mpiompy mahay dia mitana an-tsortra ny fizotry ny famokarana. Mba hisian'ny vokatra azo antoka sy mitohy dia ilaina ny manao firaketana an-tsortra momba ny zava-miseho eo amin'ny fiompiana; indrindra fa ny mikasika ny famokarana atody sy zanak'akoho. Ilaina koa ny mahafantatra ny maso-karena sy ny vola miditra mba ahafahana milaza fa nahazo tombony na tsia teo amin'ny famokarana.

Tokony ho roa ny isan'ny kahie ampiasaina ary ireto avy no tokony ho hita ao :

- ny firaketana an-tsortra ny ASA natao sy ny tranga ary ny zava-niseho rehetra,
- ny firaketana an-tsortra ny vola lany rehatra sy ny vola niditra mba ahafahana manaporofa marina fa nahazo tombom-barotra na tsia.

Toy izao ny endrik'izany firaketana Asa/zava-niseho izany :

FIRAKETANA ASA na ZAVA-NISEHO :

Daty	Asa natao / Zava-niseho	Fanamarihana
07/03/2011	Nanomboka ny asa fanamboarana ny trano	Avance : 10 000 Ar (Beza)
15/03/2011	Vita ny trano	Volan-dRakoto : 20 000 Ar
30/03/2011	Nividy tavy fisotroan-drano 02	10 000 Ar/tavy
10/04/2011	Nividy reny akoho 05	9 000 Ar/akoho (Brickaville)
15/04/2011	Tonga ny lahin'akoho 02	10 000 Ar/akoho (Bazary kely)
30/04/2011	Nanolo lafika ny tranon'akoho	Karama (Rakoto) : 600 Ar

Ohatra : FIRAKETANA NY VOLA LANY

Daty	AKORA na KARAMA	Isany	Vidin'ny iray (PU)	Totaly
07/03/2011	Asa trano (avance)	1	10 000	10 000
15/03/2011	Karama nanao trano	1	20 000	20 000
30/03/2011	Tavy fisotroan-drano	2	10 000	20 000
10/04/2011	Reny akoho	5	9 000	45 000
15/04/2011	Lahin'akoho	2	10 000	20 000
30/04/2011	Karama nanolo lafika	1	600	600

FANOROAM-PEJY

Fampahafantarana ankapobeny.....	2
1 - Ny toerana fiompiana.....	2
2 - Ny trano.....	3
3 - Ny ao anatin'ny tranony.....	5
4 - Fitantanana ny fiompiana.....	5
5 - Fahasalamana.....	7
6 - Fitanana an-tsoratra.....	8

Ity boky toro-lalana ity dia natao tao anatin'ny «Centre de formation agricole» tontosain'ny Centre Technique Horticole de Tamatave (CTHT) miaraka amin'ny Projet AMBATOVY sy ny PGRM.

Centre de Formation agricole - Toamasina - CTHT

Bâtiment ex-opération café - Bd Joffre - Tamatave 501 - Madagascar

Tél: 020 53 311 37 - Fax: 020 53 322 04

Mobile : 032 07 668 58 - 033 15 011 86

E-mail : cht@moov.mg - Site web : www.ctht.org